

Miasta

- a) Projekt do zdania p. 10. Deputacji dla Miast wysnuwanej podany
- b) Projekt czyli zdanie do projektu w Deputacji do Miast ułożone
- c) Poselstwo potrzeby niektórych poprawek w projekcie Deputacji dla miast kc.

PRZEŁOZENIE POTRZEBY

*Niektorych Poprawek, w Proje-
kcie Prześwietney Deputacyi,
do ułożenia Projektu dla Miast
Koronnych i W. X. Lit: wy-
znaczoney; Prześwietney De-
putacyi do Formy Rządu od
tychże podane.*

Miasta Koronne i W. X. Lit: pełne
wdzięczności za prace od Prześ: Deputa-
cyi względem roztrząśnienia Praw i Przy-
wileiów im służących z Seymu wyzna-
czoney podjęte, skoro o uformowanym
zdaniu do przyszłego dla siebie Prawa
uwiadomionemi zostały, natychmiast
w tymże nayszczerszą chęć Dobra Pu-
blicznego upatrując postanowiły, nie tyl-

D

ko Obywatelstwo swoje do najwyższego dziękczynienia pobudzić, ale też ten rzeczywisty dowód troskliwości Rządowej nad swym losem przez JWW Kanclerzów Koronnych i W. X. Lit: oraz JWW. Deputowanych Mężów gorliwością swą dla uszczęśliwienia całego Narodu sławnych, okazany, wiekopomney najsławniejszych Potomków swoich oddać pamięci.

Nie idzie oto Miastom Koronnym i W. X. Lit: aby Przywileja szczególniej im służące w tym samym dziele stopniu zostały, w jakim je mieć zachowaniem chcieli początkowi Nadawcy, bo wiele Praw dawnych do czasu niniejszego ustraszyć nie można. Wieki też ciemności nie powinny dawać Prawideł Wiekowi Światła; lecz idzie o to, aby tracąc dawne pomysły sobie ustawy w nowych nie znajdowali niepomyślności.

Pozwolicie więc JWW. Panowie Dobrodzieie przełożyć sobie w następujących Artykułach niektóre uwagi nad szkodliwościami, któreby dla Obywatelów i własności Mieyskiej wyniknąć mo-

gły, gdyby niektóre Artykuły zdania Wam komunikowanego od Prześw. Deputacyi dla Miast Koronnych i W. X. Litewskiego wyznaczoney, w Projekt do do Prawa tak, jak są wyrażone zamieniły się.

ARTYKUŁ PIERWSZY.

I z zaręczenia Przywilejow Nadawczych, i z nieskończonych krzywd, uciskow, przemocy, zdzierstw, pienięctwa &c. wypada koniecznie znieść Jurzydykcyę pośrzedniczą Starostow iak to w Części V, Zbioru Praw &c. do Prześw: Deputacyi dla Miast wyznaczoney wyłuszczyliśmy.

Prześw: Deputacya uchyla tę średnią Instancyą w Roku 1768. postanowioną, lecz na to miejsce determinuje osobny Sąd średniej Instancyi dla Spraw *Juris* 1000. Zł: nie przenoszących, lub w których kara pieniężna 200. Zł: Pols: i Wieży Mieyskiej dwa Tygodnie przewyższać nie będzie.

D ij

Byliśmy zawsze przeciwko średniej Instancyi, bo zdało nam się, że lepiej pierwszym Instancyom dozwoić ładzenia Spraw niektorych *præcisæ Appellatio- ne* iak każdą przez trzy przepuszczać to iest: pierwszą, średnią i naywyższą, a tym sposobem powody przedłużania sprawiedliwości na korzyści pieniąctwa ustanawiać. Wszakże w Sprawach Ziemiańskich dwojaką szczegulnie z nayduiemy Instancyą, iako to w Grodzie lub Ziemstwie pierwszą, w Trybunale drugą i ostatnią; za coź przewlekleyszy dla Miast i Mieszczan niż dla Szlachty ma być wymiar sprawiedliwości.

Uznawszy pomimo tych Uwag potrzebę średniej Instancyi dla Spraw Mieyskich w gatunku przez Prześw: Deputacyą przepisany, przyłączamy owszem pod Sąd ten inne ieszcze Spraw Sądowych gatunki, z powodu żeby Sąd Assessorski czyli przyszła Kommissya Muncypalna wielością zbyteczną Spraw małej wagi narzuconą nie była. Tedy przecież na skład zdaniem Prześw: Deputacyi opisany zgodzić się nie można.

Chce ona aby Sąd Pośredniczey Instancyi dla Spraw Mieyskich iednego Woiewodztwa składał się z osob dwoch Urodzenia Mieyskiego dobrze osiadłych, które obierane będą koleią, z Miast w tymże Woiewodztwie będących, a osob dwoch Urodzenia Szlacheckiego, których Król Jmć Reskryptami swemi na przeciąg lat czterech instrumentować będzie.

Co się tycze obierania Sędziow koleią z Miast w Woiewodztwie będących, zdanie Prześw: Deputacyi okazuje, iż ona rownie względną dla wszystkich Miast okazać się chciała, lecz wypadki z tego zdania wynikać mogące mogłyby szkodzić bezpotrzebnie Kassom Mieyskim i daremnym kosztem Obywatelstwo nawięcey przemyślem osobistym na siebie i Kraie pracujące obarczać. Sprawowanie Urzędu Sęskiego jest funkcją Publiczną, Sędzia nie sobie, ale tym, których ma sądzić, służy. Oderwanie Człowieka od iego własnego Gospodarstwa, i przesadzenie go z mieysca, w którym osobistą pracą i industryą zarobki sobie ziednawa, na miejsce sprawowania funkcyi zarobkow nie cierpiącey, wymaga za

prace *pro Publico* retribucyi a *Publico*; Trzebaby zatem każdemu Miastu z kolei w każdym Wojewodztwie posyłać płatnych Sędziow, ile że doświadczenie uczy powszechne, że te Juryzdykcyę, które się darmo odbywają, zawierają w sobie osoby chciwsze korzyści, niż te które są ze Skarbu Publicznego płatnemi. Zapobieży się temu wydatkowi, gdy od Miast mniejszych do Miast większych *ad instar* Artykułu w tey materyi dla Miast W. X. Lit: ułożonego, Appellacye zakładanemi zostać będą mogły.

Przez to dogodzi się mniejszym Miastom, iż Sędziow z pomiędzy siebie wysyłać koniecznie nie będą obowiązane; większe zaś bez żądania od mniejszych osobney Retribucyi przestawać będą na zysku ogólnym z konsumpcyi osób za interesami przybywających. Wszakże wolno bydź może Mieszczaninowi majątnemu każdego Miasta który by się czuł zdatnym i chciał sprawować Urzędy w większych Miastach, przyjąć tamże Mieyskie, i starać się o miejsce do Magistratu, i onże sprawować.

Powtore, w zdaniu dla Miałt Koronnych wyznaczają się dwie osoby Urodzenia Szlacheckiego, lecz opufzczone są warunki. Pierwłzy podległosci Prawu Mieyskiemu, drugi osiadłosci, która w odpowiedzi bydź powinna stronom przez przewrotnosc Sędzięgo krzywdy doznającym, Magistraty zaś składają się z osób osiadłych, a składać się będą bądź ze Szlachty Prawo Mieyskie mającey, bądź z Mieszczan bez żadney różnicy.

Potrzenie. Napifano w Zdaniu dla Miałt Koronnych, aby dwóch Szlachty wśredniej Instancyi zasiadających wyznaczeni byli Reskryptami J. K. Mci. To jest diametralnie przeciwko życzeniom Miałt Koronnych, a nawet przeciwko Prawidłom wylufzczonym w osnowie zdania Prześw: Deputacyi.

Oświadcza bowiem taż Prześw: Deputacya co w samey rzeczy jest niezawodną prawdą, że wybor Sędziow własnych jest nayprzyjemniejszym wolności Obywatelskiej udziałem, a w tym miejscu zostawia Krolowi JMci moc zupełną dawania Miałtom Sędziow nie pytając się,

czyli w ybor ofob instrumentowanych do-
gadza życzeniom Mieyskiego Obywa-
telstwa.

Miasta nie życzą sobie mianowanemi
nawet bydź Miastami Krolewskimi, bo
niechęcą tym tytułem podgarnionemi zo-
stać kiedyżkolwiek pod władzę iedney o-
foby albo iedney Familii. Upatruią zaś
w tym dla siebie wielkie niezczęście,
gdyby *Gratia Regia distributiva* objektem
miały bydź Urzędy Sęskie w Miastach.

Powtore. Co do Reskryptow, te w
przyszłości mogłyby bywać wyiednywa-
ne przez Obywateli Dworowi tylko lub
Ministerio znanych i zasłużonych, a nie
Miastom Woiewodztwa w którymby są-
dzić mieli.

Potrzenie. Na co Szlachtę opłatami
proźnemi od Reskryptow Kancellaryom
obarczać, gdy ta *titulo Juris Municipalis*
darmo *ad gerendos Magistratus* przypu-
szczoną bydź może, do czego nawet
Mieszczanie zapraszają Prześw: Stan Ry-
cerski, i to iuż po tylekroć w Pismach
swych oświadczyli.

Poczwarte. Nie masz żadney przyczyny ścieśniać liczby Prześw: Stanu Rycerskiego do liczby dwoch Sędziow, gdy w Magistratach zwłazcza większych Miast znaczneysza liczba znaydować się będzie.

Popiąte. Nie masz żadney przyczyny polityczney, ani powodu z Praw muncypalnych do stanowienia połowy Sędziow *Juri Municipali* nie inkorporowanych, do interesow zupełnie i całkowiec Mieyskich.

Poszoſte Gdyby życzeniem Miast Koronnych nie było zyskać u Nayias: Stanow Rzpltey Prawa takiego, iakie jest w zdaniu Prześ: Deputacyi dla Miast Litewskich, tedy wołałyby mieć Sąd średniey Instancyi z samey Szlachty, byle *Juri Civili* inkorporowaney i przez Mieśczan wybraney, niż taki, iaki w zdaniu Prześw: Deputacyi jest umieszczonym bo z niego oczywiście wyniknąć musi kollizya między Obywatelami Mieyskiemi właścicielami ośiadłemi w Miastach a osobami Stanu Szlacheckiego, którym dla dysponowania własnością

Mieyską, nie osiadłości, nie wyboru, nie miłości Obywatelskiej, lecz szczególnie Reskryptu częstokroć *ad sinistram Cancellariae informationem* wyludzonego trzebaby.

§. 8. Prześwietna Deputacya oznaczyła trzy co Rok dla Sądu pośredniego Kadencye, My zaś prosiemy iak naytroskliwiey JWW Panow, aby Sądy bez przerwy odbywały się. Sprawiedliwość zawsze czuyną byź powinna. Niech więc każda Sprawa Obywatelska przypadająca do sądzenia stanowi kadencyą, a Wakacye dla Sędziow w ten czas, gdy Spraw do sądzenia nie stanie.

§. 9. Komplet Sędziow według zdania Prześ: Deputacyi ma się składać z 3. osob, a w przypadku równości zdań ma byź przy pierwszym Kommissiarzu *ex Ordine* przez Reskrypt J.K. Mości wyznaczonym.

I w tym znowu mieyscu Reskrypt Krolewski więcey ma ważyć niż wybor wolny, niż Possessya Sędziego, niż miłość Obywatelska zagruntowana na wdzięczności

należącej się Szlachcie, która im rękę do powstania podaie. JWW. Panowie przełożcie N. P. iż Go chcemy widzieć w iak naydłuższe czasy ściągającym błogostwieństwa Nasze i dzieci Naszych, ale niech w Prawie dla Miast o podobnych Reskryptach wzmianki nie będzie. Pewni jesteśmy, iż J. K. Mość nie życzy sobie tej nowej, a nam w czasie i Kraiowi całemu zaszkodzić mogącej prerogatywy.

§. 10. Znayduie się w zdaniu Prześ: Deputacyi i to, aby śrzednia Juryzdykcya dawała Raport Kommissyi Muncypalney z wypisem wiele Dekretow w Kadencyi wydała.

My stosownie do zdania dla Miast Litewskich ułożonego prosimy, aby Magistraty Miast Pośrzedniczą Instancją sprawujących procz uwiadomienia Kommissyi Muncypalney wiele Dekretow wydały, uwiadomiała corocznie albo co puł Roku. wiele im Spraw do odsądzenia z przeszłego czasu zostaie i dla czego ich nie odładziły.

Powtore: jest wzmianka w tym §. że Sądy Zadworne Assessorckie Ordynacją

i Rotę przy sięgi średniey Juryzdykcyi przepisać mają, aby się Depaktacye i inne *abusus* nie praktykowały; w powyższej zaś osnowie tego §. wyżej rzeczona średnia Juryzdykcyja Kommissyi Muncypalney i sprawić się ma. Zdaie się, iż ten cały §. objaśnienia potrzebuie, czyli Miasta pod Juryzdykcyą Kommissyi Muncypalney czyli Assessoriskiey czyli razem pod Juryzdykcyą Oboygą podpaść mają?

Potrzebie. W tymże Paragrafie Ordynacyi dla Sądu Pośredniczego dla Miast Kor: przepisanie Assessorjom iest zleczone. = *respectively* w Prowincyach swoich = a na drugiej karcie Sąd tenże dla Miast Litewskich nie iest wcale ustanowiony.

§. 2. Na dowod, że Miasta Koronne, iako to Krakow, Poznan, Sandomierz miały Pośredniczą Appellacyi Instancyą, odwołujemy się w tey mierze do *Zbioru Praw &c.* iako to co do Krakowa upraszamy przeczytać w Części V. na Karcie 8. *Mieszczanie Cudzoziemscy i t. d.* Co do Poznania tamże fol: 12 §. *iaki kształt dla Sądu i t. d.* Co do Sando-

mierza tamże *fol. 13. § takowyz Sąd przez Lefzka i t. d.*

Zgoła gdy JWW. Panowie przeczytać raczą Cześć V. Zbioru Praw Mieyskich względem bezprawney Juryzdykcyi Starościńskiej, tedy bez wątpienia przekonanemi zostaną, że proźba Miasta funduje się na Prawach, od których odpadać nie mogą, iak w przypadku, gdyby Forma Rządu rownie ich iak Prześ: Stanu Rycerskiego potrzeby obeyn uiąca, wymagała odmiany. Prawa dawne nie mogą bydź słusznie uchylone dla tego, iż dawne lecz szczegulnie w przypadku, gdy Exekucya ich okazuje się mniej przyzwolitą w czasie późniejszym.

Prawo względem Sądu Pośredniczego przyzwolite dla jednego Miasta, przyzwolitym bydź powinno i dla drugiego jednymże Kraiu, w iedney a nierozdzielney w Rzeczypospolitey.

§. 12. Pokrzywdzone jest w zdaniu Prześ: Deputacyi Miasto Sandomierz główne Wdztwa Sandomirskiego, gdy miey-

sce dla Sądu średniej Instancyi determinowane jest w Radomiu, którego posiadania i sposobności lokalne, nie mogą równać się z posiadaniem i sposobnościami Miasta Sandomierza, które i było wielkim Miastem i przy protekcyi Nayaś: Stanow Rzpłtey do dawnego Stanu wrocić się może. Toż samo trzymać należy i o Miastach Bielsku Podlaskim w środku Woiewodztwa Podlaskiego na głównym Trakcie Litewskim w połowie drogi między Warszawą i Grodnem leżącym, Rawie i Płocku Miastach Stołecznych Woiewodztw tegoż nazwiska.

Prześ: Deputacya zamiast Bielska naznaczyła Kapitałnym Miasto Drohiczyn, zamiast Rawy Sochaczew, zamiast Płocka Lipno.

ARTYKUŁ WOLNOŚCI OSOBISTEY.

Prawo *neminem captivari nisi force victum permittemus*, rozumiemy byź Prawem powszechnym zabezpieczającym zakazami naygroźniejszymi wolność osobistą Człowieka, to jest: aby nikt nikogo prywatnie nie grabił, nie więził; procz

Zwierzchności Obywatelowi właściwey, ktoreykolwiek bądź kondycyi. Przypadek wyłączający od dobrodziejstwa Prawa tego Bankrutow wynika bez wątpienia z troskliwości, aby ludzie *malæ fidei* nie byli pod zastoną jego.

Mniemać jednak przyzwoicie można, że Artykuł imania Bankrutow nie powinien należeć *ad Codicem Politicum*, lecz *ad codicem Juris Civilis*. W Prawie Cywilnym Chełmińskim Magdeburckim it d. znajdują się przepisy wyraźne, że Kupiec Bankrut, to jest ten który wypłacać się na terminach swoim Kredytorowi przestaje, powinien być karany, więziony, a nawet dla satysfakcyi kredytorom na wyrobek onym wydany; Lecz dystynkcyę między Bankrutein umyślnym z marnotrawstwa do niedostatku przyprowadzonym, albo Summy na zawod Wierzycielow utajającym a Bankrutein z niezczęścia nieprzewidzianego, lub z przyczyny bankructwa Korrespondentow lub Konnegocyantow swoich upadającym. W tym ostatnim przypadku Kupiec poczciwości nie traci, owszem Prawo do podzwignienia pomo-

cne mu bydź powinno, przez wzgląd na Kredytorow, ktorychby przyshedłszy do majątku mogł zaspokoić.

Kredytorowi mającemu dług u nayszczciwzego Bankruta nieplacenie zdaie się występkiem, nieszczęście jedno znaczy co zbrodnia; lecz Prawo nie powinno tak dysponować jak człowiek w passyi.

Ktoż za poczciwym lecz nieszczęśliwym Bankrutem odważy się dac kaucyą? Ktoż tak poczciwy, że dla ochrony bliźniego od surowości nie wyrozumiałego Prawa z majątku swego łakomstwu odważy się uczynić ofiarę.

Distincta distinctorum ratio. Marnotrawca, zwodziciel, niech cierpi, niech będzie więzionym, niech nie będzie wolnym, bez kaucyi; lecz nieszczęśliwy człowiek dzwiganym zupadku, nie pogrążonym w nędzę ręką Prawodawcy bydź powinien.

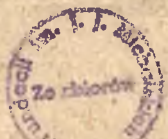
Niechay Magistratom zlecono będzie, aby od poznania Powodow bankructwa zaczy-

zaczynali roz sądzenie Spraw konkurso-
wych, każdy Bankrut niech arefztowi
ulega poty, poki przyczyny upadku iego
wysledzonemi nie będą; Lecz skoro się
okaże, że ktoś zbankrutował nieszcze-
ściem swoim lub cudzym, niech będzie
wolnym od prześladowania, wolnym od
kaucyi, wszakże atoli ta okoliczność na-
leży do Praw Cywilnych i tu mieszczona
na przyzwoicie bydź nie może.

Prosiemy zatym uznaną potrzebę kau-
cyi od Bankrutow do księgi ustaw Cy-
wilnych odesłać, tak iak dyspozycyą
Prawa względem osob *potioritatem* pod-
noszących z marnotrawstwa lub na zdra-
dę swych kredytorow. Jeżeliby zaś J.
WW. Panom Dobrodzieiom zdawało się
tę Excepcyą zostawić, upraszamy o
oznaczenie dystrynkcyi między Bankru-
tem rozmyślnym a przypadkowym.

ARTYKUŁ PODLEGŁOŚCI PRAWU MIEY- SKIEMU.

§. 1. W Aryndze ułożoney w zdaniu
Prześw: Deputacyi są położone słowa =
„ Ja N. Nayaśń: Krolowi i Rzpltey
B

„ wierny i Prawu Municypalnemu
 „ Zwierzchności Miasta N. i t. d. i że
 „ obowiązkom do tego stołownym pod-
 „ ległym bydź chcę.

Prosiemy zamiast słow = bydź chcę =
 położyć słowo = będę. =

§ 2. Konstytycya 1550. w Artykule
 34. pozwalająca Szlachcie nabywać Dobr
 Mieyskich mowi. = Aby Szlachta tym
 „ snadnieysze obeyscie mieć mogła, po-
 „ zwalamy im tego, aby im wolno było
 „ w Mieściech Place, Domy, Szpichle-
 „ rze kupować, a to aby im bronione
 „ nie było, jedno tak, aby Juryzdy-
 „ kcyi Mieyskiej się nie wzbraniali a
 „ wszystkie powinności i obowiązki
 „ Mieyskie z owych Placow i Domow
 „ podeymowali. = Prześwietna zaś De-
 putacya w swym zdaniu reasumując
 pomienioną Konstytycya stanowi, aże-
 by Szlachta z Possessyi rownie iak inni
 Miast Obywatele obowiązkom i podatk-
 tom Skarbowym Rzpltey podlegali.

Okazuje się zatem oczywiście, że choć
 powyżey ustanowiona jest zupełna pod-

ległość Jurysdykcji Mieyskiej, w tym mieyscu zdanie Prześw: Deputacyi ią *restringit* do obowiązkow i podatkow Skarbowych. Kto nakłada i wybiera Podatki Publiczne do Skarbu Rzeczypospolitey mocą Prawa, temu bez wątpienia Obywatel każdy bądź Mieszczanin bądź Szlachcić ulegać powinien, lecz ta okoliczność nie podlega żadnym sporom, gdyż cała kwestya nie na tym, czyli Szlachcić w Mieście ma podlegać z Posfessyi Podatkom Skarbowym, lecz w tym = za coby miał być wolnym od składek przez Zwierzchność Mieyską nałożonych, rownie iak inni Mieyscy Obywatele? =

§. 3. Nie zaprzecza Prześw: Deputacya Zwierzchnościom Mieyskim układania składek, na potrzebę Publiczną, iako to: utrzymanie Porządku, ochędostwa od pożaru ognia, zapłaty flugom Mieyskim i Urzędnikom, lecz dodaje iż te składki przez większość zdań zapisywanych Posfessyonatow formowane być powinny.

Jeżeliby ten §. miał zostać iak jest napisany, tedy Miasto nigdyby składek na

B ij

potrzeby publiczne zebrać nie mogło. Czemu? bo większa Część Possessyonatow znayduie się zawsze niechęcych płacić Kontrybucyi, niż tych którzy też dobrowolnie składają, wynikałoby zatem iż Possessyonat chcący porządku płaciłby i za siebie i za tych którzyby publicznego porządku niechęcąc płacić opierali się, albo też niktby nie płacił.

Powtore trudno jest w jedno miejsce zebrać kilka tysięcy ludzi, a zbioru tego żadna nie wymaga potrzeba, bo Obywatel mieyski i każdy nie na tym wolność swoją zakłada, aby sam sobą rządził, i sam sobie radził, lecz w tym, aby przez swych Reprezentantow woli swoiey determinacją w Zgromadzeniu obradowym oświadczał, i przez ich usta też utrzymywał.

Procz Magistratu w Miastach z Burmistrza, Woyta, Radnych i Ławnikow, znayduią się w Miastach Urzędy Gminnych, którzy są Reprezentantami całego ludu Mieyskiego.

Niech więc Ci do stanowienia składek wraz z Magistratem należą, niech Magi-

strat, i wszystkie Porządki większością głosów, a nawet w przytomności Possesyonatów, ktorzyby przytomnemi być chcieli, składki stanowią. Niech Magistrat do wybierania tych nie wprzód przystępuię, aż przez Publiczne obwieszczenie, o powodach, potrzebie i ilości składki wyłuszczy, niech nakoniec każdemu z kontrybuiących wolno będzie prawnie czynić w Sądzie przyzwoitym o użycie Kontrybucyi Mieyskiej na prywatne zyski.

Prosiemy zatem w tym § umieścić zamiast słow = przez większość zdań Possesyonatów = przez większość zdań osób, które do obrad Mieyskich Publicznych z Urzędu swego należą = a oraz zalecić porządne Xiąg Percepty i Expensy Kassowej utrzymanie.

ARTYKUŁ EXCYPUIĄCY SZLACHTĘ I DUCHOWNYCH OD JURYZDYKCJI MIEYSKIEY.

§. 1. Chociaż Prześw: Deputacya w zdaniu swym otwiera wstęp wolny oso-

bom Urodzenia Szlacheckiego do Magistratur, excypuie przecież Szlachtę od Sądu Mieyskiego w Sprawach kryminalnych i uczynkowych, ktore się wydarzą z zbrodni na Gruncie Miejskiej Juryzdykcyi nie podległym, do ktorey należy mieysce.

Procz Excepcyi osob widać tu iezcze excepcyą mieysc. Bez mała to nie znaczy, iż Obywatele w Libertowanych domach, lub na Gruntach w okręgu osiadłości Muncypalney przez prywatne osoby Stanu Szlacheckiego lub osoby Duchowne przywłaszczonych, nie mają ulegać Juryzdykcyi Miejskiej. Jeżeli ta jest myśl Prześw: Deputacyi, tedy różność natury Gruntow w iednym Mieście utrzymywać będzie nieład, kłótnie, pieniaćwa, kollizye i t. d. iak się dzieje dotąd.

Niechay więc Juryzdykcyja Miejska z Osob tak Urodzenia Szlacheckiego tako i Mieyskiego złożona będzie w całym okręgu zabudowaney osiadłości Miejskiej. Czynsze do Dziedzicow Gruntow należeć powinny, ale nie Sąd,

nie Juryzdykcyą, a Grunt dla tego, że go Szlachcic posiada, niech niebędzie Wiejskim w Mieście, czyli Ziemskim, lecz Miejskim Jego Dziedzicznym.

§. 2. Excepcya Xięży od Sądu Miejskiego w Sprawach występku popełnionego przez tychże jest nieprzyzwoitą, bo Xięża oddzielnego Sądu za przestępstwa Praw Cywilnych mieć nie powinni. To tylko według Praw Kanonicznych ostrzedz im należy, co się zachowie po wżyskich Sądach Swieckich, aby osądzeni na kary ofobiste, po poniesienie onych do Sądu Duchownego odsyłanemi byli.

§. 3. Nie dosyć jest zgłębiona w Prześwietney Deputacyi materya tego Artykułu Rezebrać ją należy stosownie do gatunku osob w Miastach osiadłych, i tak Szlachta sprawująca Profeslye Rzemieślnicze lub handel, nie ma przyczyny byż wyłączaną w Sprawach uczynkowych od Sądu Magistratów Miejskich, gdzie równie Szlachta zasiadać będzie. Osoby iedney Profeslyi ieden sposob myślenia mają i sposob ich postępowania w społecznym życiu nie będzie zapewne okazy-

wał różnicy Urodzenia. Na coż więc między osobami iędnego rzemioła, iedney Professyi czynić dystrykcyę, i tych próżnością podawać powody zuchwałości w obcowaniu społecznym.

Zważyć powtore należy, co rozumieć potrzeba o Sprawach uczynkowych nie Kryminalnych.

Sprawa uczynkowa wynika ztąd, gdy ieden człowiek drugiego na ulicy, w Cechu, w Domu prywatnym zelży, pobię, zagrabi, oszuka, zdradzi i t. d. W zdarzeniu zatym gdyby podobny występek popełnionym został przez Rzemieślnika Szlachcica przeciwko Rzemieślnikowi nie Szlachcicowi, za co kłotnia bądź w Cechu bądź w Magistracie nie ma być ulatwioną?

§. 5. Przydanie iedney Osoby od Magistratu do sądzienia w Grodzie Szlachcica pod Jurydykcyą Mieyską żyiącego uwłącza Statutowi Toruńskiemu, mocą którego cały Magistrat ma Prawo sądzić Szlachcica z przyzwanym Urzędem Grodzkim co widzieć można. *Vol: 1.*

§. 6. Gdyby mianowicie w Sprawach uczynkowych lub kryminalnych, za lokacyą Miasta zdarzonych, Mieszczanin do Sądu Grodzkiego był pociągniętym wypadą, aby cały Sąd Grodzki z przybranym w rowney liczbie Migistratem Kryminal rozpoznął, sądził i karał. Przeciwnie zachowując rowność sprawiedliwości, gdyby Szlachcic Prawu Mieyskiemu nie podległy w lokacyi Miasta kryminal popełnił, niechayby w ow czas przez Magistrat w rowney liczbie z wezwany Urzędem Grodzkim Sprawa była sądzoną.

ARTYKUŁ NABYWANIA DOBR ZIEMSKICH.

§. 1. Nie wiemy za co Kondycya Miast Koronnych ma bydź gorsza od Miast Litewskich? za co Cudzoziemcom nawet nabywanie Dobr Ziemskich ma zostać zabronione?

§. 2. Prosiemy czytać Część VI. Zbioru, a mianowicie co do Punktu Kondycyi zakładania Fabryk notę pod liczbą 13. fol: 11.

ARTYKUŁ FUNKCYI DUCHOWNYCH WYŻSZYCH.

§. 1. W tym opuszczone jest pozwolenie dostępowania Opactw Klaustralnych pomimo Prawa wyraźnego 1538. reasumowanego przez Konst: 1550.

§. 2. Prosiemy czytać Część VII. Zbioru *fol: 3.*

ARTYKUŁ POSŁUGI W SKARBIE I INNYCH DYKASTERYACH OBOYGA NARODOW.

§. 1. Człowiek każdy nie z Urodzenia, ale z zdatności służy Oyczyźnie. Prosiemy czytać Część VII. Zbioru *fol: 7. in fine* tudzież *8vo.* i zupełną przyzwoitość do pomienionych usług Osobom zdatnym Urodzenia Mieyskiego przyznać:

ARTYKUŁ FUNKCYI POSŁOW MIEYSKICH.

§. 1. Ten Artykuł nie jest iasno wyłuszczony.

§. 2. Czytamy w zdaniu Przes: Deputacyi że z Osob urodzenia Mieyskiego

fami tylko Kupcy i celnieyſzych rękodziel Magiſtrowie obierani bydź mają. Co okazuie nieſprawiedliwą exkluſyą wſzyſtkich innych Klafs Obywatelſtwa Mieyſkiego.

§. 3. Na Poſtów Mieyſkich ludzi wolnieyſzych oddalić ſię z mieyſca, w którym pracuią mogących, wybierać będzie potrzeba, a gdy żaden Kupiec lub Rzemieſlnik nie będzie ſię mógł oderwać od ſwey Profefſyi na czas Seymu, Miasto zoſtanie bez Reprezentacyi.

§. 4. Co innego ieſt znać intereſta Mieyſkie w ogulności, a co innego ieſt znać Profefſyą kupiecką lub iſkakołwiek bądź Rzemieſlniczą. Na Seymie nie traktuią ſię ſpoſoby doſkonalenia Rzemioſł, bo ta rzecz do nauki Mechani-czney, nie do Polityki należy. Rzemieſlnik zatym ieżeli procz ſwoiey Profefſyi będzie miał więcey ſwiatła w ſztuce rządowey niź inny Obywatel, niech będzie Poſtem iako Mieszczanin ale nie iako Rzemieſlnik.

§. 5. Za coby oddalać ludzi, którzy zyskawszy przez Sukeesją possessyę lub kapitały z ktorych żyć mogą i znośić funkcyę publiczne? za co tych, którzy dorobiwszy się kupiectwem lub Rzemiosłem majątku, utrzymują się z gotowych intrat?

Prosiemy wybor Mieszczanom wogolności z osob Stanu lub Mieyskiego bądź Szlacheckiego zostawić, co ci będą najlepiej wiedzieli, kto im z większą zdolnością służyć będzie mógł i umiał.

§. 6. Miasta drugiey Klasy czyli *active* czyli *cum voce informativa* znaydować się mają na Seymie, tego nie opisano. Liczba Reprezentantow jest za szczupłą. *zdo.* Jeżeli ilość Posłow ma być *relative* do wielości podatku, i ludności, tedy sama Warszawa powinna mieć do sześciu Posłow, a inne w Proporcyi. *3tio.* Co sądzić o klasyfikacyi Miast wyłuszczyliśmy w Części 2. Zbioru *fol: 15.*
§ *Wątpliwosc pierwsza i następująca.*

§ 7. W Miastach drugiey klasy *ad Competentiam* wysyłania Posłow Muncy-

palnych determinuje Przes: Deputacya liczbę 300. Domow, *quaritur*, czy samych Kupieckich, i Rzemieślniczych.

§. 8. Zdaie się że Miasto 300. osiadłości obeymujące choćby nie kupieckich. ale godziwym iakimkolwiek bądź zarobkiem utrzymujących się, godne jest protekcyi Rządowej tak iak Miasto trzechset samych Kupcow lub Rzemieślników mające, ile licząc w ilość osiadłości Possesyye Szlacheckie w Miastach.

Powtore. trzeba i to mieć w uwadze, że Miasto gdzie 300. osiadłości kupieckich i Rzemieślniczych, Possesyyi innych znaydować się musi do 600. a ludności do 6000. Wieleż to wprzod szczęśliwości ludzi udzielić musi Narod, ieżeli chce bydź tak osiadłym tak ludnym? a za coź środki do tego ścieśniać?

Wszakże te Miasta nawet ktore Przes: Deputacya w swym zdaniu umieściła, nie są tak szczęśliwemi, aby miały 300. osiadłości Kupieckich i Rzemieślniczych Chrześcianańskich, i dopiero po przywróceniu im Praw właściwych, i to nie

w tym zapewne już wieku do tej sytuacji przyścisnąć spodziewała się. Nie wypada zaiste przywołując dawny wigor Prawom, słabić je warunkami Exekucją Prawa niepodobną do wykonania stanowiącemi.

ARTYKUL MATERII SEYMOWEJ DLA MIESZCZAN.

§. 1. W tym opuszczony jest Prawo do czasów niniejszych nie wątpliwe i ciągle w użyciu Mieszczan będące Elekcji Królów.

ARTYKUL WŁADZY WYKONAWCZEJ.

§. 1. W Dykasteriach gdzie zdaniem swoim Prześw: Deputacya Mieszczanom przyzwoitość zasiadania przyznaie znowu przywołując *Capacitatem* samym Rzemieślnikom i Kupcom wolność Mieyską ogólną ścieśnią.

§. 2. W materii Kommissyi Porządkowych przyrzeka Prześw: Deputacya objaśnienie Porządku podług ktorego i z

których Miast Kommissarze Mieyscy za-
siadać mają.

Upraszają Miasta ten Artykuł objaśnić
i Projekt do Prawa jasno rzecz determi-
nujący ułożyć.

W pierwszym zdaniu Przes: Deputacyi
podanym a tu przyłączonym lubo też
same tylko Artykuły *favore* Miast, jakie
się w powtornym znajdują, są u determi-
nowane, to jednak jest tak dojrzałe tak
systematycznie ułożone, tak pomyslnie i
żądaniom Miast i załączytom Przes: Sta-
nu Rycerskiego dogadujące, iż zdanie się,
że z większą łatwością przyszłoby Przes:
Deputacyi Rządowej wszczepić opisy
iego do ogólnej Formy Rządu.

XVIII. 1. 1338.

F
XVII.1.

1336-1338